

Kráľ z nášho suseda, ktorý chcel zjednotiť Európu už v roku 1464

Áno, prvý premyslený plán na zjednotenie Európy vznikol v našom susedstve: český kráľ Juraj z Poděbrad navrhol v roku 1464 spolok európskych štátov so spoločným snemom, súdom a obranou.

Päťsto rokov predtým, než si Európania podobné inštitúcie naozaj postavili. A pre nás má ten príbeh ešte jednu pointu navyše: pochovať ho pomáhal panovník, ktorý vládol aj Slovensku.

Kacířský kráľ v úzkych

Juraj z Poděbrad nastúpil na český trón v roku 1458 a bol v Európe zjavom: kráľ, ktorého nezrodila dynastia, ale voľba – a k tomu kališník, panovník krajiny, na ktorú katolícka Európa hľadala s podozrením ako na zem husitov. Doma vládol obratne krajine dvoch vyznaní; navonok mal však postavenie vratké. Pápež v ňom videl problém na odstránenie a z juhovýchodu postupovali osmanské vojská – Konštantínopol padol iba päť rokov pred jeho korunováciou.

Práve z tejto tiesne sa zrodil nápad, ktorý svojho autora prežil o stáročia.

Zmluva, ktorá predbehla dobu

Dokument sa volá *Tractatus pacis toti christianitati fiendae* – Zmluva o nastolení mieru v celom kresťanstve. Vznikal v rokoch 1462–1464 v okruhu kráľovho radcu, diplomata Antonia Mariniho, a na svoju dobu je takmer neuveriteľný. Nenavrhuje križiacku výpravu ani ríšu pod jedným cisárom, ale niečo, čo by sme dnes nazvali medzinárodnou organizáciou:

- spoločný snem členských štátov so stálym zasadáním – začať mal v roku 1465 v Bazileji;
- rozhodovanie väčšinou hlasov, nie jednomyseľne – na to si Európa počkala ďalších päťsto rokov;

- spoločný súd pre spory medzi panovníkmi; vojna medzi členmi sa zakazovala a proti útočníkovi mali stáť všetci ostatní;
- spoločný rozpočet a obrana proti vonkajšej hrozbe, vtedy osmanskej.

Kolektívna bezpečnosť, záväzná arbitráž, zdieľané inštitúcie – stránka za stránkou vecí, ktoré Európa zaviedla až po dvoch svetových vojnách.

Ako to pochovali susedia

Návrh mal od začiatku mocného nepriateľa: pápeža, ktorého autoritu spolok panovníkov obchádzal. Rozhodnúť mal francúzsky kráľ Ľudovít XI. – k nemu Juraj v roku 1464 vypravil slávne posolstvo vedené Albrechtom Kostkom z Postupic. Ľudovít posolstvo prijal vládne, podpísal zmluvu o priateľstve – a spolok odmietol.

Dohra sa týka priamo našich dejín. Pápež Juraja v roku 1466 exkomunikoval a do čela križiackej výpravy proti nemu sa postavil uhorský kráľ Matej Korvín – panovník krajiny, ktorej súčasťou bolo vtedy aj Slovensko. Kráľ, ktorý navrhol Európe večný mier, strávil zvyšok vlády vojnou so susedom.

Prečo na tom záleží dnes

Myšlienka zjednotenej Európy nie je import z Bruselu – narodila sa v strednej Európe, u nášho najbližšieho suseda, a písala sa v nej aj uhorská, teda aj naša kapitola. A jej prvý neúspech má presne tú príchuť, ktorú pozná každý, kto sleduje európske summity: všetci chceli výhody celku, nikto nechcel ustúpiť zo svojho.

Malý región, veľká myšlienka, zlé storočie. Myšlienka medzitým dozrela; otázkou je, či dozrelo aj storočie.

Všetky otázky →

ČASTÉ OTÁZKY

Kedy vznikol návrh Juraja z Poděbrad?

V rokoch 1462–1464; konečná verzia zmluvy je z roku 1464. V tom istom roku vyrazilo posolstvo k francúzskemu kráľovi Ľudovítovi XI.

Čo presne dokument navrhoval?

Spolok európskych štátov so stálym spoločným snemom, rozhodovaním väčšinou hlasov, spoločným súdom pre spory medzi panovníkmi, zákazom vzájomnej vojny a spoločnou obranou proti vonkajšej hrozbe.

Prečo projekt neuspel?

Obchádzal autoritu pápeža, ktorý proti nemu aktívne vystupoval, a francúzsky kráľ Ľudovít XI. dal prednosť vlastným záujmom. Juraj bol navyše ako kališník pre katolícku Európu podozrivý partner.

Akú úlohu v príbehu zohral Matej Korvín?

Uhorský kráľ – panovník aj vtedajšieho Slovenska – viedol po roku 1468 proti exkomunikovanému Jurajovi križiacku výpravu. Vojna dvoch susedov pochovala zvyšky projektu večného mieru.

Je to naozaj predchodca dnešnej európskej integrácie?

Historici ho tak bežne uvádzajú: je to najstarší prepracovaný návrh mierového usporiadania Európy so zdieľanými inštitúciami. Priama línia k dnešku nevedie, ale myšlienkový rodokmeň áno.

ZDROJE

- Text a datovanie Tractatus pacis (edície, český Národný archív / poľské archívy)
- Literatúra k posolstvu 1464 (Albrecht Kostka z Postupic, Antonio Marini)
- Exkomunikácia 1466 a uhorská výprava Mateja Korvína (1468–1470)
- Historiografia českého a uhorského 15. storočia